

Távhasonulás a gyermeknyelvben

A gyermeknyelvvél foglalkozó kutatók előtt közismert, hogy milyen gyakran hatnak egymásra egymástól távolabb (több hangnyi, esetleg szótagnyi távolságban) lévő beszédhangok. Ez a nem szomszédos hangok hasonulása ként ismert jelenség, amelyet a továbbiakban távhasonulásnak nevezek az angol „remote assimilation” (vö. HEFFNER 1952. 189) és a francia „assimilation à distance” (l. pl. ROUSSELOT 1924. 982) terminusok mintájára, annyira általános, hogy a gyermeki megnyilatkozásokat figyelmesebben hallgató nem nyelvészek is feltűnik, csak éppen nem tudja szabatosan megnevezni. Nagy számban fordulnak elő olyan alakok mint [boba:n] 'banán' helyett, [ɔpupɔ] 'apuka' helyett, [numi] 'cumi' helyett, [sy:sɔ:sobɔ] 'fürdőszoba' helyett stb. A hasonult alakok tömeges előfordulása, a jelenség több megfigyelő által való közlése arra utal, hogy bekövetkezése szabályszerű. Ezt erősítik idegen nyelvre vonatkozó cikkekben más szempontból közölt szórvány példák is (vö. MARTINET 1977. 108; MALMBERG 1971. 60; AVRAM 1962, valamint CRUTTENDEN 1978).

A távhasonulás a szintén igen gyakori hanghelyettesítéstől több mindenben különbözik: egyrészt nem következik be minden esetben, másrészt nem mindig azonos módon következik be egyazon szóalakban, harmadrészt — és legfontosabbként pedig — a hasonulással létrejött alakokban mindig felismerhető a hangkörnyezet hatása, tehát a szintagmatikus vezérlésük: a gyermek hangállományából hiányzó beszédhangot többnyire a rendszerben hozzá legközelebb álló már meglévő hang helyettesíti. A távhasonulást éppen az jellemzi, hogy akkor is bekövetkezik, amikor a gyermek régóta rendelkezik egy bizonyos beszédhanggal, de inkább azt ejti, amelyet a szóalak egésze vagy egyik eleme megkíván. Egy ponton eshet egybe a hanghelyettesítés és a távhasonulás: amikor a helyettesítő hang egyben hasonló is környezetéhez, pl. a *Kati* hangsorban a hiányzó [k]-t szabályosan helyettesítő [t] révén [tati] ejtés jön létre.

Az alábbiakban főként két gyermekem, N. F. és N. L. megfigyeléséből, valamint VÉRTES O. ANDRÁS (1955. 21), MEGYES KLÁRA (1971. 17) és A. MOLNÁR ILDIKÓ (1978. 49) közleményeiből, GÓSY MÁRIA szóbeli közléséből és más gyermekek szüleitől gyűjtött adatok alapján, melyeket alant közlök, megkíséreltem az említett jelenségben rejlő tendenciák feltárását és a jelenség magyarázatát. (Az adatok mellett szereplő számok az életkorra utalnak, a közlésben az APhI-átírást követem.)

Előreható hasonulások

Hátraható hasonulások

	[te:te:] 'tévé'	1;5	[me:ma:] 'nézd már'	1;5
	[mami] 'maci'	1;6	[tety:] 'betű'	1;5
	[mim:ə] 'Miska'	1;6	[mem] 'nem'	1;6
	[ny:nəs] 'nyűgös'	1;7	[nuti] 'Muki'	1;7
	[boba:tə] 'bogárka'	1;8	[meme] 'szeme'	1;7
	[pip:os] 'piszkos'	1;9	[votət] 'vonat'	1;8
	[pipəs:o:] 'Picasso'	1;10	[pəpu] 'kapu'	1;8
N. F.	[zi:zos] 'zsíros'	1;10	[pəp] 'kalap'	1;8
	[dodo:sət] 'dobósat'	1;11	[pə:pə] 'talpa'	1;8
	[təntjom] 'templom'	2;1	[pupəs] 'csupasz'	1;9
	[sy:səboba:bə] 'fürdő- szobába'	2;2	[ne:t] 'még'	1;9
	[gugo:] 'gubó'	2;2	[idəsese] 'ide teszem'	1;10
	[bobo] 'bagoly'	2;4	[o:səsom] 'olvasom'	1;10
	[boma:nt] 'banánt'	3;2	[nede:s:ut] 'megnézzük'	1;11
	[pimpomozok] 'pingpon- gokok'	3;7	[jesssyt] 'letesszük'	2;1
	[kistsitsit] 'kiscicát'	4;1	[sisa:s] 'vigyázz'	2;1
			[əpa:jə] 'apával'	2;1
			[symisəmu] 'Süni Samu'	2;7
			[kəkəjbe] 'takarj be'	2;7
			[kəkikə] 'karika'	2;11

N. L.	[əpupə] 'apuka'	1;5	[gəgoj] 'bagoly'	1;7
	[kəka:t] 'kabát'	1;6	[bobos] 'doboz'	1;7
	[bodoj] 'bagoly'	1;7	[ja:jə] 'szája'	1;8
	[ga:gor] 'Gábor'	1;8	[meme] 'szeme'	1;8
	[t'oti] 'csoki'	1;8	[kək:] 'makk', 'frakk'	1;8
	[ve:ve] 'vége'	1;9	[koki] 'csoki'	1;8
	[kəga:t] 'kabát'	1;10	[obibə] 'oviba'	1;10
	[ko:ga:s] 'kolbász'	1;10	[gu:kə] 'Gyurka'	1;10
N. L.	[kokog] 'kopog'	1;10	[pusita:t] 'puszikát'	1;10
	[bobo:ts] 'bohóc'	1;10	[tinəntəm] 'kiöntöm'	1;10
	[səsi:s] 'segítség'	1;11	[jəməpə] 'jön apa'	1;10
	[ləlet] 'lehet'	2;0	[jojoK] 'forog'	1;10
	[delekekles] 'gyerekekhez'	2;1	[nəgla:g] 'nadrág'	2;0
	[mekimənt] 'nekiment'	2;1	[e:ves] 'éhes'	2;1
	[viv:əmos] 'villamos'	2;2	[legəgə:] 'levegő'	2;1
			[bobo:sət] 'dobósat'	1;5-2;0
			[fuzita:t] 'Fruzsikát'	2;2
			[tebnəp] 'tegnap'	2;3

V. E.	[boba:n] 'banán'	2;8	[numi] 'cumi'	2;6
	[a:tjəjək] 'átjövök'	2;9		

V. O. A.	[əpupə] 'apuka'	1;3	[məməmə] 'nagy-mama'	1;3
----------	-----------------	-----	----------------------	-----

Előreható hasonulások		Hátraható hasonulások		
F. P.		[pu:pə] 'csúnya'	2;1	
	[lelsynk] 'leveszünk'	1;10	[nən] 'van'	1;9
	[ləblo] 'labda'	1;10	[bobos] 'doboz'	1;10
			[pola:l] 'pohár'	1;11
M. K.			[məməma:je:] 'nagyamamé'	1;11
			[gəgombolom] 'begombolom'	2;0
			[gu:go:tʃigo] 'búgócsiga'	2;1
			[sokoja:jə] 'szoknyája'	1;11
	[təleton] 'telefon'	1;7	[poja:j] 'pohár'	1;8
	[dədəba:tʃi] 'Dezső bácsi'	1;8	[tenenek] 'tehenek'	1;6
	[okok] 'okos'	1;7	[nənøjy] 'gyönyörű'	1;8
A. M. I.	[lelele] 'levelet'	1;7	[ən'ən'os] 'aranyos'	1;8
			[vəkək] 'vacak'	1;6
			[pəpka:jə] 'sapkája'	1;8
			[hejejə:] 'heverő'	1;6
			[kina:nok] 'kivánok'	1;6
			[e:nine:ni] 'Évi néni'	1;8
	[ʃə] 'sapka'	1;5	[zi:z] 'víz'	1;5
	[ʃi:ʃ] 'sír'	1;5	[tʃətʃə] 'kacsa'	1;5
	[la:lə] 'lába'	1;5	[toti] 'Kati'	1;6
	[pəpi] 'Peti'	1;6	[pu:ci] 'putyi'	1;6
	[gəgi] 'reggeli'	1;6	[se:je] 'feje'	1;6
	[a:ɲu:ni] 'anyuci'	1;6	[sa:j] 'fáj'	1;6
	[tsotsi] 'csoki'	1;6	[pa:p] 'lámpa'	1;6
	[do:doz]	1;6	[kykø] 'tükör'	1;6
	[keke] 'kefe'	1;7	[ʒəʒə] 'Zsuzsa'	1;6
T. A.	[ga:gor] 'Gábor'	1;8	[nən] 'van'	1;8
	[boba:j] 'bogár'	1;8	[hy:zø] 'fűző'	1;7
	[te:te:] 'térkép'	1;8	[həntə] 'hintá'	1;7
	[bobo:ts] 'bohóc'	1;9	[ʒugə:] 'dugó'	1;8
	[nən] 'nem'	1;3—2;0	[mem] 'nem'	1;3—2;0
	[segi:ʃ:] 'segítség'	1;9	[kəkəjo:] 'takaró'	1;9
	[ba:tʃitʃ] 'bácsit'	2;0	[simom] 'finom'	1;9
	[pəntʃizunk] 'pancsizunk'	1;10	[ɲu:ɲijé:] 'Nányié'	1;9
			[jəʃəjo:] 'vasaló'	1;8
			[ke:k] 'szék'	1;9
			[mejit:ə] 'megitta'	1;10
			[nəg:a:gom] 'nadrágom'	1;9
			[pojáj] 'pohár'	2;2
			[lələki] 'valaki'	2;2
			[bekəkoro:zni] 'betakarózni'	2;1

Mindenekelőtt öt dolog tűnik fel: 1. A távhasonulás szinte kizárólag a mássalhangzókat érinti, elvéve csak példa (4 db) magánhangzók hasonulására, pl. [Pit'i] 'Pityi'. 2. Legnagyobb számban teljes hasonulásos alakok fordulnak elő (124), ritkák a részlegesen hasonult alakok, amikor tehát valamely beszédhang képzéshelyben és képzésmódban csak közelít egy másikhoz, de nem válik mindenben hasonlónvá hozzá. 3. A távhasonulásoknak közel a fele, 138 esetből 58 a felnőtt nyelvi, közvetlenül szomszédos beszédhangok közötti hasonulásoktól eltérően előreható irányban következnek be. 4. 8 lexéma több gyermeknél is teljesen azonos felépítésű: [bobo:ts] 'bohóc', [bobos] 'doboz', [mem] 'nem', [ɔpupɔ] 'apuka', [mɔmɔmɔ] 'nagyamama', [pa:pɔ] 'lámpa', [ga:gor] 'Gábor', [memɛ] 'szeme'. 5. Minden egyes távhasonulással létrejött szóalak jóval egyneműbb, differenciálatlanabb, mint az a köznyelvi hangsor, amelynek megfelelő.

A rendelkezésre álló példák gyermekek szerint megfigyelhető eltérései, valamint egy szóalak egy gyermek által produkált ejtésváltozatai azt sejtetik, hogy a korai gyermeknyelvből igen változatos tendenciák irányítják a beszédképzést. Ugyanakkor a több gyermek által létrehozott azonosságok fogódzót jelentenek egy általánosabb irányítóelv megragadásához. A hasonult alakok tüzetesebb vizsgálata az indukáló és indukált hangok szempontjából az alábbi tendenciákat hozza felszínre.

1. Általában az a hang indukálja a hasonulást, amelyik régebbi keletkezésű a gyermek hangállományában, tehát jobban megszilárdult; kiejtése a többihez viszonyítva kevesebb energiát igényel (pl. a nyelvhegyi hangok); valamilyen hiányzó beszédhangot állandó jelleggel helyettesít, ezért mással nemigen cserélhető fel a szóalak azonosítási esélyeinek csökkenése nélkül. Pl. a [nuti] 'Muki' szóalakban adott a /k/ → [t] helyettesítés, ezért ez szabja meg a többi hang alakulását. A [nedes:ut] 'megnézzük' /g/ → [d]-je szintén ezt példázza. Másfelől minél több és egymástól elütő hangképző mozzanattól áll egy beszédhang, továbbá minél újabb keletű a gyermek hangállományában és minél csekélyebb az akusztikai hatása (kevésbé „messzehordó”), annál szívesebben igazodik a környezetéhez. Ilyen hang megfigyelésem szerint a [h] és a [v].

2. Előidézheti a hasonulást az a (legalapvetőbb szótagtípust (CV) létrehozó) artikulációs tendencia is, amely szerint a zárt artikulációból könnyebb a nyílt felé haladni, mint fordítva, mivel az artikulációt megelőző nyugalmi helyzet voltaképpen zárnak felel meg (MALMBERG 1971 62). Többek között a [bobos] 'doboz' és a [pɔpka:jɔ] 'sapkája' illusztrálja a tendenciát.

3. Legdöntőbbnek a környezet, és pedig a több hangból összetevődő környezet látszik, amely még a következetesebben norma szerint ejtett hangokra is hatással van. A legtöbb adatot ennek a tendenciának az érvényesülése hozta létre. A [ko:ga:s] 'kolbász' szóalak is mutatja, hogy még a legkorábban kialakuló [b] sem tud ellenállni a tisztán veláris környezet kényszerének és legalább részlegesen hasonul hozzá. Ilyen alakok még: [gu:ko] 'Gyurka' [gu:go:tʃigɔ] 'búgócsiga', [kokog] 'kopog' [gugo:] 'gubó' stb. A tiszta palatális környezet ugyanilyen hatást fejt ki: [n'y:nɔs] 'nyűgös', [mejit:ɔ] 'megitta', [sesi:s] 'segtés'.

4. Ha valamely hang az akusztikai eredmény jelentős változása nélkül képes képzéshelyét változtatni, az ellentétes környezet ellenére is érintetlen marad. Pl. a normatív [nɛkm] helyett ejtett [mekm] szóban a [k] nem szenved változást, mivel nagyfokú palatalizálódásra képes.

5. Ha a gyermek figyelme a hangsor egy későbbi hangjára irányul akár azért, mert frissen megszerzett beszédhang, akár azért, mert egyidejűleg több képzőmozgást igényel, az e hang képzésére beálló hangképző szervek a megelőző hango(ka)t is befolyásolják, mint pl. a [legegø:] 'levegő' szóban, ahol a veláris [g] palatális környezetben jön létre egy előképzett [v] helyett. Ez a jólismert anticipáció jelensége, amely az időben későbbi elem előrevetítődése és messzemenően következik a képzésfolyamat előretartóan programozott jellegéből. Ugyanakkor, ha a valamilyen szempontból problematikus beszédhang a hangsor elején áll, könnyen magához igazítja a folytatást, p e r s z e v e r á l. Ez történt a [k] elsajátításának az időszakában többek közt a *kefe* és a *kabát* hangsorral: [keke] és [køka:t].

6. A fonémafunkció öntudatlan tiszteletben tartása is indukálhat hasonulást, ezt például a [pusita:t] 'puszikát' és a [fuzita:t] 'Fruzsikát', ahol is a gyermek hangállományában 8 hónapja aktívan működő [k] hang [t]-vé hasonul a szóvégi [t] hatására, mely tárgyrag lévén sem el nem hagyható, sem mással fel nem cserélhető.

Ezeknek a tendenciáknak a háttérében a jelenség szintjén alighanem elsősorban az artikulációs mozgások összerendezetlenségét, járatlanságát kell feltennünk. Ahhoz ugyanis, hogy a hangképző szervek igen rövid idő alatt felvegyék az aktuálisan kiejtendő hangra jellemző helyzetet, hosszas gyakorlásra van szükség, amelynek eredményeként létrejönnek az automatikus hangképző mozgások. Amíg ez a mozgáskoordináció nincs meg, a gyermek, kezdetben legalábbis, inkább „eltalálja” a képzés helyét és módját, semmint rutinszerűen artikulál. Eközben persze egy-egy képzőmozzanat elmarad, többletként jelentkezik, egy-egy szerv a korábbi hangra jellemző helyzetben marad, s ha az áttérés az egyik konfigurációról a másikra nem elég gyors, könnyen hangzik megegyeszer az a mássalhangzó vagy magánhangzó, amelyik a hangsorban korábban előfordult.

A lényegibb magyarázatot azonban a mondanivaló agyi programozásában kell keresnünk. Arról van szó, hogy a megnyilatkozás tervezése nem hangokban, sőt még csak nem is hangkapcsolatokban történik, hanem morfémiкус egységekben, szavakban, esetleg motoros egységekben, szótagokban (vö. LENNEBERG 1967). A gyermek agyában tehát nagy valószínűséggel szóképek raktározódnak el, amelyeket egységként hív le a memóriájából. Az, hogy a hangsor eleje szabja meg a további részek fonetikai megvalósulását, eszerint attól függ, hogy az eleje jött elő élesebben a tudatból, s ez mintegy magához igazítja a folytatást. Más esetben inkább a vége vagy a közepe van a gyermeki figyelem előterében, ami kihatással van a hangsor elejének, illetőleg belsejének a megvalósulására. A lényeg tehát az, hogy nem érvényesül vagy nem elsősorban érvényesül a hangképzés szukcesszivitása, hanem az idegi kontroll függvényeként mint minőség van jelen.

Ugyanannak a gyermeknek a beszédében az igen szűk időközben egymás mellett létező és néha egyetlen napon előforduló alakváltozatok mint pl. [pøpu ~ tøpu ~ pøtu] 'kapu', [bødoj ~ bøboj ~ døboj] 'bagoly', [pipø:s:o: ~ pitø:s:o:] 'Picasso', [køki ~ t'øti ~ t'øki] 'csoki' az említettekén túl egyértelműen arra utalnak, hogy a fonémák a gyermek tudatában még nem elvont, általános entitásként léteznek, hanem egy adott szókép egy adott elemeként, mégpedig a szókép egészének alárendelt módon. Ezért van az, hogy hol így, hogy úgy hívja elő vagy csak ismétli ezeket a nem

egészen helyes alakban vagy még nem kellő mélységben elraktározott szavakat, tehát a fonémaválasztás a s z e k v e n c i a s z i n t j é n dől el.

Az idő szerepe a tárgyalt jelenségben az, hogy kezdetben szinte kizárólag teljes hasonulás figyelhető meg, éspedig a hangsor csaknem minden más-salhangzójára kiterjedően, pl. [sy:sø:sobø] 'fürdőszoba'. Az idő múlásával egyre jobban differenciálódnak a hangok a hangsorban, csökken az azonos mássalhangzók száma, pl. [sy:dø:sobø]. Ebben a folyamatban a következő állomást általában a részlegesen hasonult alakok jelentik, amelyek végül elvezetnek a fonémásornak leginkább megfelelő kiejtéshez: [køka:t → køga:t → koba:t] 'kabát'. Amint a különálló szavak beidegzése és kiejtése megfelelően automatikussá vált, a távhasonulás kezd a nagyobb egységek (szólam, mondat) egy-egy távolibb pontjára kiterjedni, pl. [mekemiskem] 'Nekem is kell', [køpsed'posøt] 'Kapsz egy pofont', valamint [møtøm:almekøD] 'Mondtam már neked'. Ennek sejtésem szerint az a magyarázata, hogy mivel a nagyobb egységek egység voltát érzékeltető eszközökre (hangsúly, hanglejtés, ritmus) is figyelni kell, a szó szintjén már differenciált hangképzés á t m e n e t i l e g v i s s z a e s i k, amíg a nagyobb terjedelmű egységeken belül érvényesülő új beidegzések nem automatizálódnak. A szavak szintjén a távhasonulás ekkor már csak a legelőször hallott hosszabb szavakban fordul elő a rossz akusztikus visszacsatolás vagy a helytelen mozgáskoordináció miatt. N. L. 2;1 korban az először hallott *ribizli* szót [lilisli]-ként hozta létre, de a második ejtés már [libisli]-t eredményezett. Ugyanígy alakult a *cukrászdába* ejtése is először [t'ukla:sba:bø], majd [t'ukla:sda:bø]-ként.

Fölmerül ezek után a kérdés, miként kell a távhasonulást értékelni a nyelvvelsajátítás folyamatában. Úgy gondolom, az artikulációs készségek és lehetőségek kialakulásának időben meghatározott rendje miatt mindenképpen s z ü k s é g s z e r ű f á z i s. Attól kezdve azonban, hogy a gyermek a lehetőségeihez (birtokában lévő hangállományához) képest hoz létre kevésbé differenciált (kisebb hírértékű) szóalakokat, a távhasonulás r e g r e s s z i ó n a k tűnik, hiszen fonotaktikailag egyszerűbb megoldás felé viszi vissza a gyermeket, tehát egy korábbi, differenciálatlanabb közlési szint jelenlétét jelzi. A regresszió azonban csak látszólagos, minthogy az az energiatöbblet, amely a távhasonuláshoz elégséges kisebb erő kifejtés révén felszabadul, lehetővé teszi a gyermek számára a nyelvi fejlődésben soron következő új elemek és formák elsajátítását. Jól példázza ezt a már említett tény, hogy a távhasonulás időlegesen visszatér a nagyobb terjedelmű fonetikai egységek szintjén, amikor az ezen egységek egység voltát jelző eszközök használata még nem idegződött be kellőképpen. Ilyen értelemben a távhasonulás a gyermek nyelvi fejlődésének szolgálatában áll.

A felnőttek beszédében a vizsgált jelenséget a nyelvjáráásokban látjuk viszont. A *citera/cicera*, *csipke/csipce*, *csuklya/kuklya*-féle köznyelvi/nyelvjárási szembenállásokban (vö. B. LŐRINCZY 1979. 11) a nyelvjárási szóalakok ugyanazt a viszonylagos ejtésbeli egyneműséget valószínűsítik meg a hangsoron belül, mint amelyet a gyermeknyelvi távhasonulásos alakok. Saját rendszerükön belül azonban a nyelvjárási szóalakok — ha az illető nyelvjárás szótárában kizárólagosak — ugyanolyan értékű egységek, mint a szembenállás bal oldalán szereplő köznyelvi szóalakok, hiszen nincs alakváltozatuk (azaz lexémikusan azonos, de más fonológiai felépítésű ekvivalensük). „Fonológiai regresszióknak” csakis a köznyelvvel való összevetésben minősül(het)nek, mint-

hogy a szabályos köznyelvi alaktól csak itt térnek el egyáltalán és jelentős mértékben.

A köznyelvben esetleges ejtészváltozatként nyelvbotlásban jönnek létre távhasonulások alakok (vö. ROUSSELOT 1924. 982–983; BOOMER–LAVER 1968).

KASSAI ILONA

Irodalom

- AVRAM, A., Remarques sur la substitution des sons dans le langage enfantin. In: Proceedings of the 4th International Congress of Phonetic Sciences (Helsinki 1961). The Hague—Paris 1962. 343–346.
- BOOMER, D. S.—LAVER, J. D. M., Slips of the Tongue. In: British Journal of Disorders of Communication 3. 1968, 1–12 és (FROMKIN, V. A. szerk.), Speech Errors as Linguistic Evidence. The Hague 1973, 20–31.
- CRUTTENDEN, A., Assimilation in Child Language and Elsewhere. Journal of Child Language 5 (1978): 373–378.
- HEFFNER, R. M., General Phonetics. Wisconsin 1952.
- LENNEBERG, E. H., Biological Foundation of Language. New York 1967.
- B. LÓRINCZY É., A magyar mássalhangzó-kapcsolódások rendszere és törvényszerűségei. Budapest 1979.
- MALMBERG, B., Opposition et identité. In: Phonétique générale et romane. The Hague—Paris 1971. 54–66.
- MARTINET, J., Réactions en chaîne dans l'acquisition du système phonologique. In: Phonologie et société. Studia Phonetica 13. Paris 1977. 105–111.
- MEGGYES K., Egy kétéves gyermek nyelvi rendszere. NytudÉrt. 73. Budapest 1971.
- A. MOLNÁR I., A hanghelyettesítések típusai a gyermeknyelvben 18–21 hónapos kor között. In: Magyar Fonetikai Füzetek 1 (1978): 44–53.
- ROUSSELOT, P. J., Principes de phonétique expérimentale. Paris 1924.
- VÉRTES O. A., A gyermek nyelve. (Főiskolai jegyzet) Budapest 1955.

On One Type of Assimilation in Child Language

by ILONA KASSAI

So-called remote or distant assimilation which appears to be the basic type of assimilation in children is discussed. It consists in a full or partial harmony of two or more sounds in the sequence.

With analyzing 138 data showing this assimilation I try to throw some light on regulating tendencies of the phenomenon, differing from sound substitutions mainly in that it is governed by syntagmatic factors while substitutions are directed paradigmatically.

Table I offers the following remarks: 1. Distant assimilation affects almost exclusively consonants; there are very few examples of „vowel harmony” (4 cases out of 138). 2. The majority of items (124) shows fully assimilated consonants, only 14 word forms are partially assimilated either in respect of manner or in that of place of articulation. 3. 40% of examples represents progressive assimilations that do not occur in adult speech. 4. 8 words are produced in the same form by more than one child.

Following factors can induce the process of assimilation: relative firmness of the sounds in the repertoire of the child, their articulatory and perceptual properties, their function in the sequence, attention span of the child (perseveration, anticipation), nature of the surrounding sounds etc.

The occurrence of this type of assimilation may be given a twofold explanation. The mechanistic one might be the interference of articulatory movements, the lack of automatic speech production, which makes the child „hit” the right place and manner of articulation. On the other hand the planning of what the child wants to say could serve as a psychological explanation: there is some reason to suppose that child stores in his memory full wordforms that, in turn, he recalls as units. If more attention is given to the

onset of the recalled word than to the rest, phonic realization of the latter will depend on the onset. On the contrary, if child remembers more clearly the end or the middle of the utterance the dominant role will be played by these parts. Therefore we put forward the hypothesis, that successiveness of speech production which is normal in adult speech is present in child utterances mainly as quality.

Coexistent alternatives of the same word suggest another conclusion, a more general one, namely that during the period of language development phonemes do not exist in the psychological reality of children as abstract entities but rather as definite elements of definite words.

Homogeneity resulting from assimilations satisfies the requirements of least effort and at the same time makes the acquisition of new elements and forms easier by providing the speech apparatus with the necessary energy.

How might one appreciate the phenomenon of distant assimilation in the process of general development of children's sound system? I think it has to be considered as necessary because of the gradual acquisition of articulatory skills, but it represents a regression (as to the acquired sound system) because it returns the child to a simpler, less differentiated fonotactic organization.

In adult language this type of assimilation is found in dialects but without any normative aspect so it can also be taken for regression. In normative speech such forms result only from slips of the tongue.

